

IX JORNADA 0-6

Créixer en moviment

GIRONA CENTRE
CULTURAL
LA MERCÈ

11 MAIG
12 2018

Universitat de Girona
Institut de Ciències de
l'Educació Josep Pallach
ICE

Universitat de Girona
Facultat d'Educació i Psicologia

Ajuntament de Girona

Generalitat de Catalunya
Departament
d'Ensenyament

Créixer en moviment

IX JORNADA 0-6

Girona, 11 i 12 de maig de 2018

Centre Cultural la Mercè

P R O G R A M A

DIVENDRES 11 DE MAIG

De 17:30 a 18:00 h

Recepció i recollida de documentació

De 18:00 a 18:15 h

Percussió Corporal amb **Santi&Mariona Duet**

De 18:15 a 18:30 h

Presentació institucional de la jornada

De 18:30 a 20:00 h

"Simbología de los lugares de encuentro en Educación Infantil: La propuesta de las instalaciones"

A càrrec de **Javier Abad Molina**, doctor en Belles Arts i artista visual, i **Ángeles Ruiz de Velasco Gálvez**, doctora en Ciències de l'Educació i psicomotricista. Ambdós són professors titulars de la Facultad de Ciencias de la Educación del Centro Universitario La Salle.

DISSABTE 12 DE MAIG

De 09:30 a 11:00 h

Espais de moviment:

- **Què ens explica el moviment?** Núria Sidera i Montse Vallès
- **Tacte.** Lourdes Masó i M. Rosa Ros
- **Dansa a l'escola.** Rosa Casas
- **loga.** Anna Bagué i Dolors Julià
- **Interiors de l'escola.** Carme Güell i Marta Torras
- **Exteriors de l'escola.** Eva Peral i Roser Vilà
- **Sortides i entorn.** Pilar Saus i Núria Ventura

De 11:00 a 11:30 h

Pausa - Esmorzar

De 11:30 a 13:15 h

"Moure's per transformar i aprendre"

A càrrec de **Lurdes Martínez Mínguez**, mestre especialista d'educació física, psicomotricista, coordinadora del Grup de Recerca en Educació Psicomotriu i professora de la Universitat Autònoma de Barcelona.

Presenta: **Dolors Cañabate**, professora de la Facultat d'Educació i Psicologia de la Universitat de Girona.

De 13:15 a 13:30 h

Cloenda de la jornada

Organitza:

Universitat de Girona
Institut de Ciències de
l'Educació Josep Pallach
ICE

Universitat de Girona
Facultat d'Educació i Psicologia

Ajuntament de Girona

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament
d'Ensenyament

Percussió corporal amb Santi&Mariona Duet

Moments de la jornada

SIMBOLOGÍA DE LOS LUGARES DE ENCUENTRO EN EDUCACIÓN INFANTIL LA PROPUESTA DE LAS INSTALACIONES

Javier Abad Molina y Ángeles Ruiz de Velasco Gálvez

Palabras clave:

Instalación, juego pre-simbólico y simbólico, transformación, procesos de relación, imaginario infantil

Breve resumen:

Las instalaciones son espacios concebidos a partir del encuentro entre una propuesta estética del arte contemporáneo y una fundamentación pedagógica en las teorías de la psicología analítica (arquetipos y significantes de demarcación). Este “diálogo” posibilita y favorece el juego pre-simbólico y simbólico en un contexto relacional.

Origen de la propuesta:

La instalación es una manifestación del arte contemporáneo que propone un espacio simbólico para representar una idea o mensaje intencionado. Para ello, se articulan las especiales condiciones del lugar y de los objetos que sirven de soporte y son mediadores del discurso del artista. No necesariamente se configura para su transformación por parte del espectador, pero debe permitir “entrar en juego” a través de diferentes modos de interpretación e interpelación.

Desde la experiencia adquirida en el ámbito artístico, observamos que algunas instalaciones no solo eran transitables, sino que, además, ofrecían la posibilidad de ser transformadas. Es decir, se permitía e invitaba a interaccionar con ellas como parte del proyecto, expectativa o devenir del espacio ofrecido por el artista. Así, en las primeras instalaciones realizadas en las escuelas infantiles, propusimos espacios que, en un principio, pretendían generar ambientes bellos y amables desde la seducción estética. Apreciamos en aquel momento el placer visual que provocaba en los niños y su deseo de apropiación y transformación. Sugerimos entonces que “entraran” en estos espacios para resignificarlos a través del juego libre y entendimos así el auténtico sentido de la propuesta y sus posibilidades: la coreografía espontánea de la acción lúdica generaba una inmensa y sorprendente variedad interpretativa del espacio, de los objetos y de las relaciones de colaboración, encuentro y entendimiento que se creaban entre los niños y con los adultos.

En un primer momento, adaptamos las instalaciones de artistas contemporáneos como añadido de valor o referencia cultural de la propuesta para partir de espacios ya significados desde su concepción como proyecto artístico. Poco a poco, hemos ido independizando y reflexionando estas iniciativas para proponer espacios de juego vinculados además con un sentido pedagógico. Esta dimensión se asumió de la práctica psicomotriz educativa, desde la creación de un contexto privilegiado de juego y relación, en el que los niños pueden expresar libremente su imaginario simbólico. La propuesta de las instalaciones permitía acercar la fundamentación y beneficios de esta práctica en otros contextos y con otros materiales, incluyendo la dimensión estética.

La instalación como contexto simbólico:

La instalación es un espacio de interacción simbólica, un lugar que permite, da acceso y sostiene el símbolo desde su configuración inicial, ya que, al igual que los artistas, los educadores son gestores de la intencionalidad, pero siendo conscientes de que su rol es proponer (el “erese una vez”) y el de los niños disponer. Un verdadero ecosistema lúdico organizado por el adulto para provocar, desde un orden inicial y una propuesta estética concreta, su deconstrucción, transformación y nueva reconstrucción por parte de los niños a través del juego compartido (al igual que el muro de módulos con el que comienza una sesión de psicomotricidad: destruir para transformar).

En este contexto se inscribe y orienta la acción de los niños “contenida” en un marco o encuadre dado, que posee una forma reconocible a través de límites o referencias. Los espacios de símbolo precisan ser configurados con una “entrada” y una “salida”, rituales que sirven de separación y diferenciación entre el exterior (o realidad) y el interior (el símbolo), para que el niño sea consciente que puede desarrollar todo su universo simbólico dentro de ese espacio.

Es decir, a diferencia de los espacios lúdicos que son resignificados e interpretados por el juego infantil a través de las acciones corporales (deslizarse por una rampa, esconderse en un hueco o conquistar un montículo de arena), las instalaciones en las escuelas se

configuran primeramente y se ofrecen después con la voluntad de ser un espacio potencial (Winnicott, 1982), lugar de transición entre lo real y lo simbólico en el que todo es posible.

En esta propuesta, cercana al interaccionismo simbólico, los niños actúan sobre los objetos de las instalaciones e interactúan con otros niños mediante los significados que elaboran de manera compartida. Así, las instalaciones ofrecen la posibilidad de estar con “otros” en un lugar que favorece que el símbolo transite y se comparta porque está ocurriendo “aquí y ahora” en relación con ese otro (igual o adulto referente) que acompaña, interactúa y vincula el sentido de pertenencia.

El símbolo permite, por tanto, trascender el ámbito de la sensorialidad del objeto y de lo inmediato de su función, ampliar la percepción del contexto ofrecido, incrementar la capacidad de entendimiento en y con el otro y promover una relación creativa con el mundo. Así, organizan, estructuran y elaboran socioconstructivamente los significados en los múltiples procesos interpretativos que cada proyecto de juego posibilita. La instalación ha de contar pues con unas características estructurales y estéticas que proporcionen a los niños la posibilidad de elaborar una imagen mental potente, vívidamente identificada y organizada perceptivamente. Ha de poseer “imaginabilidad” (Lynch, 1985) para facilitar la estructuración cognitiva que se elabora a través de los significados subyacentes de ese espacio social o entorno privilegiado para la lúdica.

Configuración y dinámica de las instalaciones:

Estos contextos de juego se configuran con unos límites y normas básicas para la seguridad y la garantía de la evolución de los niños, además del necesario reconocimiento por parte del adulto de la acción transformadora infantil desde el caos creativo (la idea de caos se refiere a un desorden ordenado o estructurado y que permite el cambio y la gestión de opciones posibles). Las instalaciones y los objetos se presentan en un sistema de orden (formas geométricas o *mandalas*: círculos, espirales, estrellas o cuadrados), para que los niños entiendan la existencia de una ubicación o referencia inicial que “seguriza” la apropiación, interpretación e investidura del espacio y los objetos, para hacerlos “suyos” en el sentido físico y psíquico. Las reglas del juego surgen espontáneamente y se van reinterpretando y ajustando a la deriva lúdica, dando lugar a la complejidad y a la singularidad.

Además, en estos espacios, se favorecen múltiples situaciones de aprendizaje en relación, que se generan de forma espontánea y se liberan a través del juego libre: acciones de imitación, exploración, apropiación y transformación simbólica del espacio y los objetos, desplazamientos y recorridos, nuevos órdenes y posibilidades, etc. Así, el espacio permite las transiciones del lleno al vacío, de dentro a fuera, de la horizontalidad a la verticalidad, de la calma al movimiento o de la presencia a la ausencia. Y, en consecuencia, acciones que posibilitan la aparición de los juegos pre-simbólicos: construir-destruir, llenar-vaciar, aparecer-desaparecer, etc. y que evolucionan hacia el juego simbólico que los objetos evocan y promueven para la aparición de representaciones mentales conscientes que el imaginario infantil elabora de la experiencia para explicar y explicarse como también para identificarse y ser identificado.

Las instalaciones han de estar bien configuradas en su origen para facilitar la aparición del símbolo. Favorece su gestión por parte de los niños que existan los objetos justos (triadas), no estructurados y en cantidad suficiente para que puedan ser utilizados por varios niños al mismo tiempo o de manera individual. Elegidos por sus características y complementariedad, su exposición ha de resultar “provocadora” para que tengan interés como prolongación de la acción, el deseo y el pensamiento infantil para significar, evocar, transgredir, etc. Es importante que las triadas de objetos posibiliten operaciones divergentes y no sólo la acción predeterminada que el objeto propone, sino un posible uso o “diálogo” simbólico: los objetos son portadores de una idea que la infancia desvela a través del juego para encontrar relaciones inéditas entre ellos.

Actitud del educador/a:

Una vez configurada la instalación, el adulto es el principal referente afectivo. Ofrece la palabra y el gesto (en la admiración) que reconoce las acciones de los niños y les otorga un sentido cultural. Al igual que en una sesión de práctica psicomotriz, actúa de mediador de los significados pues está dentro y fuera del espacio de juego al mismo tiempo y sin interferir, dando permiso, observando y acompañando el juego infantil.

Así, el niño muestra su pensamiento y el adulto le ofrece un espacio, un tiempo y unas condiciones para hacer “pensable” ese pensamiento. Y para finalizar y en la medida de lo posible, documenta a través de registros orales o visuales que permiten compartir todas las narrativas posibles con la comunidad educativa e investigadora.

Desde la práctica educativa y algunas recomendaciones: Concretamos ahora, desde la propia experiencia, algunas recomendaciones para la configuración de las *instalaciones de juego* (desde la gestión de tiempos, espacios, objetos e imágenes):

•Sobre el tiempo:

Al igual en la Práctica Psicomotriz o el Juego Heurístico, sería interesante realizar la experiencia una vez a la semana o cada quince días, dependiendo de la realidad y posibilidades del centro educativo. Las instalaciones se pueden repetir sucesivas veces pues el juego siempre será diferente (y sorprendente) sin que decaiga la expectativa y deseo por el juego.

•Sobre el espacio:

- . Los objetos se presentan en el medio del espacio disponible para permitir el recorrido alrededor de la instalación y que los niños puedan después elegir después otros lugares según su proyecto de juego o deriva lúdica.
- . Los objetos se disponen al comienzo ordenados mediante una forma sencilla o *mandala*: círculo, espiral, cuadrado, estrella, etc. Es interesante atender la verticalidad y horizontalidad del espacio.
- . El espacio de la instalación debe estar lo más aislado posible de interferencias (otros objetos, mobiliario escolar, etc). De esta manera, se centra la atención en los objetos que el adulto propone y los niños resignifican a través del juego.

•*Sobre los objetos:*

La elección y colocación de los objetos resulta fundamental por su aporte al sentido estético de la instalación y las posibilidades de juego que promueve. Por sus diferentes cualidades, los objetos son portadores de una “idea” que el niño desvela a través del juego. Más aún, cuando se proponen más de dos objetos para que el niño encuentre relaciones inéditas entre ellos. En las instalaciones, los objetos se organizan con una intencionalidad por parte del adulto para establecer una narración a partir de su funcionalidad, sensorialidad, sentido lúdico y simbología. Esta interacción se promueve:

- . Proponiendo triadas de objetos (como en el juego de piedra-papel-tijera) y que entre estos tres objetos exista una vinculación o narración en la posibilidad de que un objeto actúe, interfiera, contenga, complemente, etc. con otro.
- . Que permitan los juegos presimbólicos: llenar-vaciar, construir-deconstruir, ocultar, aparecer-desaparecer, etc.
- . Que haya una cantidad suficiente (al menos, un objeto disponible de cada tipo o triada para cada niño). Es innecesario decir que deben ofrecer la máxima seguridad para que el adulto no viva la experiencia en tensión (eliminar los objetos que puedan ser tragados, que sean frágiles u ofrezcan aristas).
- . Que los objetos remitan a la realidad o contexto cercano o remiten a una experiencia de los niños y su hogar, colocados de la manera “funcional”: por ejemplo, los vasos colocados boca arriba.
- . Que no se sature la instalación con muchos tipos de objetos, mejor pocos y es interesante planificar una “rotación” (en la siguiente instalación, un objeto desaparece y entra otro nuevo, manteniendo la triada).

Características de los objetos:

Para componer las triadas, se pueden combinar objetos de las siguientes clasificaciones:

- . Objeto no-color: blancos, negros, grises o de colores neutros: tacos de madera o corcho, piedrecitas, bolas de papel, hojas secas, rollos y cajas de cartón, etc.
- . Objeto con color: no se recomienda la saturación cromática de la propuesta estética de la instalación, por ello, un solo objeto es suficiente.
- . Objeto que permita la construcción vertical o el apilamiento: tubos, cajas y envases.
- . Objeto base o soporte que permita la extensión y ocupación horizontal en el espacio: alfombrillas, telas, cojines, platos, etc.
- . Objeto de desarrollo: objetos lineales que se transforman radicalmente en su uso: rollos de papel o cintas (al entrañar un riesgo, se recomienda tener especial cuidado).

- . Objetos cuerpo (prendas o ropas): objetos con referencia a la corporalidad: guantes de algodón o manoplas, calcetines, corbatas, etc.
- . Objetos de movimiento: pelotas grandes o pequeñas (ser empujadas o lanzadas), plumas (ser sopladas o agitadas), confeti, pañuelos, etc.
- . Objetos de envoltura: telas, papel o toallas, etc.
- . Objeto-materia: harina, pan rallado, arena, agua, grava, etc.
- . Objeto-sonoros: producen un sonido como los objetos de metal.

Algunas observaciones

- . El sonido o “paisaje sonoro” de las instalaciones son las risas y exclamaciones de los niños, el roce o sonidos de los objetos, etc.
- . Las proyecciones de luz, espejos, tela grande, etc. no se consideran para las triadas de objetos, aunque estén integrados en las instalaciones.
- . Los objetos para la representación posterior como tizas de colores, pinturas, ceras, arcilla o plastilina es preferible no usarlos en las instalaciones (el espacio de juego antecede al de la representación).

Pero, sean los objetos o materiales que sean y aparte del disfrute y placer lúdico, lo más importante de las instalaciones será que posibiliten el proyecto de juego compartido y las formas de convivencia creativa en la vida de relación.

Bibliografía

- LYNCH, K. (1985). La imagen de la ciudad. Barcelona: Gustavo Gili. (Original, 1960).
 RUIZ DE VELASCO, A.; ABAD, J. (2011). El juego simbólico. Barcelona. Graó.
 WINNICOTT, D. W. (1982). Realidad y juego. Barcelona. Gedisa. (Original, 1971)

IDEES CLAU DE L'EDUCACIÓ PEL MOVIMENT

Lurdes Martínez-Mínguez, Xavi Forcadell, Laura Moya, Gemma Heras, Eva Bru, Manel Llecha, Carme Sánchez, Mar Pérez i Montserrat Anton (Investigadors i col·laboradors del Grup de Recerca en Educació Psicomotriu de la UAB (2017-SGR-137).

<http://grupsderecerca.uab.cat/grepuab/ca>

Article publicat a la revista Guix d'Infantil nº 91 (Juliol-Agost 2017)

Resum

Les reflexions realitzades a partir de la lectura d'article de Mateo Bini (Altimir, 2015) van provocar un debat en el sí del Grup de Recerca en Educació Psicomotriu de la UAB contraposant parers entre els seus membres. L'anàlisi posterior va permetre consensuar 8 elements essencials que haurien de conformar una educació que contempli el moviment com element essencial en el desenvolupament dels infants. Aquests indispensables giren al voltant de concretar: la importància del moviment, globalitat de l'infant, metodologia, transversalitat curricular, organització, tipus d'espais i material, característiques i formació del mestre.

Paraules clau: Desenvolupament, Moviment, Educació, Psicomotricitat, Globalitat, Metodologia, Formació de mestres.

Introducció

La necessitat i beneficis del moviment en els infants són compartits per tots els professionals de l'educació i per les famílies. Però hi ha força altres aspectes que acompanyen al moviment i encara generen controvèrsia. Per un costat, com es canalitzen, es proposen, es permeten, seguitzen, transformen, ajuden, fonamenten, reflexionen, comparteixen o s'adapten les propostes per treballar el moviment a les escoles. Per un altre costat, com ha d'estar format i quins adults l'ha d'entomar, guiar, programar, avaluar, defensar, investigar o difondre. O també on, amb quin material, companys, periodicitat i durada s'ha de treballar.

Contextualització i metodologia de treball

Un grup de mestres d'infantil, primària, llicenciats i especialistes d'educació física, educació especial, psicomotricistes, psicòlegs i pedagogs, es van posar a reflexionar sobre l'educació pel moviment. Tots ells tenen com a nexa comú formar part del Grup de Recerca en Educació Psicomotriu (2014-SGR-1662), reconegut com a grup de recerca emergent per l'Agència de Gestió d'Ajuts Universitaris i de Recerca de Catalunya. Més de 20 professionals que conformen un col·lectiu amb professorat d'universitat, mestres i psicomotricistes, en actiu i jubilats.

La reflexió que es presenta és fruit de la lectura de les paraules de Matteo Bini (Altimir, 2015), ateliarista especialitzat en l'educació del moviment en parvularis de Reggio Emilia. El primer punt a debatre va ser si es sentien més identificats amb el terme "educació del moviment" o "educació pel moviment". Finalment es van quedar amb el darrer ja que "l'educació del moviment" pretén com a únic objectiu el desenvolupament de la capacitat del moviment humà centrat exclusivament en la part motriu i, en canvi, "l'educació pel

moviment” contribueix al desenvolupament integral de la persona a través de les seves manifestacions motrius (Machín, 2009).

Després vam opinar i debatre conjuntament sobre les paraules d'aquest mestre italià, es va realitzar un grup de discussió contestant de forma co-constructiva i compartida (Hernández, Fernández y Baptista, 2010) a una adaptació de les preguntes anteriors. L'anàlisi reflexiu de tot el que es va compartir i debatre, ha portat a concretar 8 aspectes essencials pels que hauria de vetllar tota escola que es basi o vulgui treballar l'educació pel moviment.

Idees clau de l'educació pel moviment en una escola global

1- Necessitat i importància del moviment per a l'aprenentatge

Si una cosa descriu la vida, sense cap mena de dubte, és que aquesta és “moviment”. Des de l'estat intrauterí, l'infant comença a moure's i es poden apreciar subtilment alguns reflexes arcaics imprescindibles en els primers mesos de vida per garantir la seva supervivència. En el naixement, l'infant pugna per sortir del ventre matern a partir del moviment de tot el seu cos. Aquest és el punt d'inici d'una vida que es generarà i evolucionarà a partir del seu moviment.

És imprescindible que tota la comunitat educativa comparteixi uns principis pedagògics basats en la corporalitat de l'infant, on el moviment és expressió de vida i facilitador d'aprenentatge. L'escola ha de partir d'un concepte d'infant i disposar d'un projecte educatiu que conegui les característiques i necessitats dels nens i, conseqüentment, les aculli i faciliti el seu aprenentatge.

2- Entendre l'infant com un ésser global

L'infant és un ésser global que utilitza el moviment com a forma d'expressió i desenvolupament. Gràcies a les experiències corporals podrà vivenciar totes les possibilitats del seu cos i practicar els moviments voluntaris o intencionats que, posteriorment, automatitzarà. La progressió motriu que viu l'infant en els primers anys de vida requereix d'una maduració corporal que juntament amb un entorn respectuós i ric en estímuls adequats, proporcionaran un desenvolupament harmònic i integral. D'aquesta manera, el moviment permet tenir coneixement i progressar en el domini del cos, conèixer-se intrínsecament i emocionalment, establir relacions amb l'entorn i evolucionar cognitivament (Rota, 2015). El moviment és el medi mitjançant el qual l'infant viu, evoluciona i es relaciona. Tanmateix, per poder arribar a un pensament operatiu ha d'haver assolit unes fites psicomotrius imprescindibles que van de la mà del estadi sensoriomotor i preoperatori. És a partir del moviment i de l'acció, que es generen imatges mentals i per tant, pensament.

3- Metodologia basada en el joc lliure

La base metodològica parteix d'un cos protagonista que juga i es mou a partir de diferents propostes. Tot i que cal que cada equip docent adapti al context i trobi la pròpia metodologia d'entendre, fer i valorar l'educació pel moviment en el seu centre, està comprovat que funciona molt bé realitzar sessions estructurades que faciliten el recorregut de l'acció al pensament a partir de diferents moments, espais, materials, observacions (Mas i Castellà, 2016), i sempre partint del joc lliure i espontani de l'infant. També és important oferir escenaris de joc, a través d'instal·lacions que posin a l'abast dels infants materials que els permetin expressar de forma artística la seva vivència anterior, la

interiorització que n'han fet i el seu avanç cap a la representació simbòlica, que tornarà a donar peu a una nova acció.

4- Permeabilitat i transversalitat curricular

La Pràctica Psicomotriu Aucouturier és una bona guia inicial que aporta seguretat i unes bases molt sòlides per treballar l'educació pel moviment a les escoles. Però amb el pas dels anys ha anat evolucionant i s'ha incorporat noves maneres d'abordar l'educació corporal i pel moviment dels infants. Cal trobar una permeabilitat que pugui ajudar a impregnar, juxtaposar, complementar i enriquir diferents àrees i disciplines. S'ha d'aconseguir que tant la concepció de l'infant com el paper de l'adult característics de l'educació psicomotriu puguin arribar als generalistes o mestres d'altres especialitats o perfils professionals. Com també que s'aboqui a l'educació pel moviment una transversalitat de les diferents àrees, disciplines i perfils característiques de l'educació infantil, contemplat en els dos currículums vigents per a l'etapa 0-6 (DOGC, 2008; DOGC, 2010; Martínez-Mínguez, Rota i Anton, 2017).

5- Multidiversitat organitzativa

A escoles on els infants estan majoritàriament asseguts fent un treball quiet i prioritàriament mental, és imprescindible que com a mínim es destini i respecti un espai i moment organitzat on el cos en moviment sigui el protagonista. Pot rebre diferents noms que van des de "hora" de psicomotricitat, a taller de moviment, treball del cos, educació física a infantil, motricitat, l'hora de dansa, etc.

Mentre que les escoles que tenen l'educació pel moviment com a eix fonamental i real en el seu projecte educatiu, a més d'aquest "moment privilegiat", s'articulen altres formes multidiverses de fer-la present i organitzar-la des que l'infant entra a l'escola fins que marxa amb estones més curtes o més llargues. Com més petits són els infants, més diferències evolutives hi ha entre ells en edats molt properes, pel que necessiten una atenció molt més individualitzada en moltes estones i espais i no només en l'específicament organitzat i dissenyat per a fer psicomotricitat.

6- Espais diversos, segurs i flexibles

Tots els espais d'una escola han d'estar pensats i aconseguir que facilitin la necessitat de moviment dels infants, tant a nivell d'arquitectura, de mobiliari com d'amplitud. Aquesta idea abasta tant als espais interiors com exteriors que han de permetre propostes riques, autònomes, segures i versàtils. L'espai específic per a l'educació pel moviment normalment sol ubicar-se en instal·lacions interiors de l'edifici escolar i moltes vegades és compartit. Ha de ser prou ampli com per donar cabuda als diferents escenaris i propostes que es vagin presentant i sorgint, a més de flexible i construït amb bona qualitat de materials, un terra agradable per anar sense calçat, que estigui il·luminat de forma natural, que transmeti calidesa i sigui segur. Però alhora cal vetllar per uns bons espais exteriors, altament socialitzadors, que proporcionin el contacte amb la natura i permetin experimentar als infants diferents propostes motrius sobre l'equilibri, la coordinació, els desplaçaments, la conquesta de l'alçada, el salt, enfilar-se, gronxar-se, amagar-se i caminar.

7- Materials variats i estimuladors

El material ha de permetre tant l'expressió de l'activitat motriu espontània, com el joc simbòlic, l'organització espacial, la construcció, les habilitats manipulatives, l'experimentació i el desenvolupament sensorial. Per això s'ha de disposar i oferir materials variats (color, forma, mida, textura, etc.) que aportin diversitat d'estímul sensorials, ofereixin un ampli ventall d'accions, permetin experimentar amb seguretat,

facilitin la llibertat i autonomia d'acció i estiguin adequats a l'edat, maduració i característiques morfològiques dels infants.

Tot el material ha d'estar accessible als infants, ordenat i guardat per a fer-ne un bon ús que permeti motivar, sorprendre i facilitar la creativitat. Alguns dels materials característics dels espais interiors o de la sala o gimnàs són: mòduls d'escuma, bancs, espatlleres, plataformes, rampes, pilotes, gronxadors, cèrcols, robes, cordes, maquillatge, xanques, globus, papers de diari, farina, elements de la natura, etc. Que facilitin la representació a través de l'expressió plàstica serien: ceres, plastilina, fang, folis, retoladors, fustes de construcció, etc. I cal disposar també d'uns altres materials més considerats d'exterior com: tobogans, grimpadors, sorral, casetes, amagatalls fets de vegetació, troncs, barres, cordes, pneumàtics, bidons, cubells, etc.

8- Adult acompanyant, atent i respectuós

L'adult, ja sigui mestre, psicomotricista o especialista, pot ser un bon provocador fent noves propostes que facilitin la bona educació pel moviment que necessita l'infant, respectant i tenint en compte les seves necessitats segons sigui el moment evolutiu en el que es troba. Cal tenir present que les propostes d'accions a desenvolupar pels nens i nenes siguin a través del plaer, respectant l'espontaneïtat que apareix en tota activitat motriu de joc lliure, afavorint les possibilitats creatives, de relació, de comunicació i d'aprenentatge que ofereixen els diferents tipus de joc.

Aquest adult ha d'actuar sota una mirada atenta i mostrar una capacitat d'escolta activa, d'espera, observació, contenció i marcar els límits necessaris, aconseguint que l'infant es senti acompanyat i seguritzat tan a nivell físic com emocional. És un adult que no només és i està, sinó que també regula, provoca, observa, fa propostes, planteja reptes i acompanya el moviment de cada infant des del respecte i la presència.

Per aconseguir tots aquests plantejaments essencials, es necessita que a les escoles hi hagi mestres que tinguin desenvolupat un sistema d'actituds que s'adquireixen a través d'una formació específica on a través de la vivència s'adonen de la pròpia corporeïtat, redescobreixen el plaer del joc, reforcen la capacitat d'introspecció, es reapropien de la sensoriomotricitat, i reexploren la dimensió relacional del seu cos a través del to muscular, el llenguatge no verbal i les formes de comunicació simbòliques.

És aconsellable una implicació compromesa de bona part del Claustre cap a la presència real del cos a l'escola i aquest compromís implica la necessitat de formació per poder donar respostes als requeriments dels infants en l'àmbit corporal. Conscients que en el col·lectiu la versatilitat i complementarietat entre els seus membres conduirà a un treball en equip real que troba estones per a compartir el que va succeint a l'escola i a cada un dels seus infants. I que té en compte els sabers específics dels seus diferents components. Uns sabers que poden ser individuals però que cal compartir i posar a disposició de tota la comunitat escolar.

Per concloure

Considerem que els 8 "essencials" exposats, mostren la gran importància de l'educació pel moviment a les escoles d'Educació Infantil que vetllen per la globalitat de l'infant, i apunten algunes idees per desenvolupar-la totalment integrada al Projecte Educatiu dels centres.

Actualment s'està desenvolupant a Catalunya el Decret 39/2014 pel qual es regulen els procediments per definir el perfil i la provisió dels llocs de treball docents. Els recentment

determinats estan referits entre altres, als àmbits lingüístics, d'ús i aplicació de les TIC, tècniques de treball innovadores per a la millora dels processos d'ensenyament dels alumnes, coneixements professionals específics i altres especificacions requerides per a l'aplicació del projecte educatiu i del projecte de direcció, així com per a l'aplicació dels acords de corresponsabilitat.

Els autors consideren que l'educació pel moviment, psicomotricitat o corporeïtat, hauria de ser un dels llocs de treball docent específics del citat decret. Les raons són que en aquest article: s'ha establert una gran part del contingut funcional, dels requisits del perfil propi; les funcions docents i titulació específiques, formació acreditativa i característiques individualitzades del lloc.

Bibliografia referenciada

- Altimir, D. (2015). Conversa amb Mateo Bini. *In-fàn.ci-a*, 207, 27-31.
- DOGC (2008). *Decret 181/2008 de 9 de setembre pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments del segon cycle d'educació infantil*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de http://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?documentId=516475&language=ca_ES&action=fitxa
- DOGC (2010). *Decret 101/2010 de 3 d'agost d'ordenació dels ensenyaments del primer cycle d'educació infantil*. Generalitat de Catalunya. Recuperat de <http://www.gencat.cat/eadop/imatges/5686/10209100.pdf>
- Hernández, R., Fernández, C. i Baptista, P. (2010). *Metodología de la investigación*. México. McGraw-Hill.
- Machín, R. (2009). Educación del Movimiento vs Educación por el Movimiento. *Revista Digital EF Deportes*, 135, p.1. Recuperado de <http://www.efdeportes.com/efd135/educacion-por-el-movimiento.htm>
- Martínez-Mínguez, L., Rota, J. i Anton, M. (2017): *Psicomotricitat, Escola i Currículum*. Barcelona. Octaedro.
- Mas, M.T. & Castellà, J. (2016). Can Psychomotricity improve cognitive abilities in infants? *Aloma*, 34(1), pp. 65-70.
- Rota, J. (2015): *La intervención psicomotriz. De la pràctica al concepte*. Barcelona. Octaedro.

Espais de moviment

QUÈ ENS EXPLICA EL MOVIMENT?

Núria Sidera i Montse Vallès

La primera part del taller va ser vivencial i es tractava de que els participants poguessin viure la sensació que es té quan hi ha un límit espacial, en contrast amb el poder gaudir i compartir de la totalitat de l'espai amb l'altre, en una dinàmica a on l'espontaneïtat ens ajuda a anar transformant el joc i la relació.

La segona part era la reflexió cadascú havia de posar paraules a les seves sensacions, per després compartir-les amb el grup i buscar paral·lelismes amb les experiències que s'han tingut amb els infants dins l'aula.

La tercera era la part teòrica a on es donava resposta a:

- 1.Què explica el moviment del nen?
- 2.Què es mou en mi del moviment de l'altre?
- 3.Quines funcions té l'espai de psicomotricitat, beneficis

En la primera vàrem aprofundir sobre el que veiem i el que no veiem del moviment del nen. Donar a entendre que moure's és una acció natural i saludable que tots els nens han de practicar, és el mitjà que tenen els infants per expressar sensacions, emocions, angoixes, per compartir vivències, relacions, impressions, per vivenciar experiències, percepcions, situacions.

En la segona ens vam aturar a pensar en les transferències i contratransferències que es mouen dins nostre amb el moviment del nen. Vàrem parlar del paper de l'adult referent, del sistema d'actituds de l'adult i la importància de tenir en compte a cada nen com a actor del seu desenvolupament, acceptant les diferències sense pretendre uniformar-les, donant especial importància a incentivar la creativitat.

En la tercera vàrem parlar de les funcions de la psicomotricitat en la pràctica educativa que són:

○Acompanyar al nen en el seu desenvolupament per mitjà del plaer de fer, de jugar, de crear, en relació als materials, l'entorn i els altres.

○Afrontar les angoixes a través del plaer de les activitats sensoriomotrius, dels jocs d'acció reacció, del joc simbòlic... facilitant el desenvolupament dels processos d'asseguració profunda.

○Afavorir el procés de descentració (pas de l'acció a la calma) que permet l'accés al plaer de pensar.

Al parlar de la vivència psicomotriu es va donar especial importància a la proximitat, la vivència, la relació i la interiorització.

Finament exposàvem els beneficis de la pràctica psicomotriu partint dels interessos, motivacions i necessitats dels infants, oferim un entorn estimulant ple d'afecte, confiança i seguretat, on, a través de l'activitat espontània lúdica i no directiva, cada nen i nena es va construint a si mateix alhora que interacciona amb els altres infants, els espais, els materials i l'adult. D'aquesta manera l'infant va assolint objectius, adquirint capacitats, construint coneixements i desenvolupant competències a partir de la vivència i posterior interiorització de l'experiència corporal i motriu.

Frases sobre el moviment i la importància de la relació

- *Si no et transforma no és aprenentatge (Joan Turú)*
- *La por és un fre però la vida és moviment (See More)*
- *Moviment i cos és pel nen el que el llenguatge és per l'adult. (Iolanda Vives)*
- *El desig és el motor del moviment. (Nuria Franch)*

Bibliografia Bàsica De Psicomotricitat

La Psicomotricidad en la escuela. Pilar Arnáiz Sánchez (Autor), Marta Rabadán Martínez (Autor), Iolanda Vives Peñalver en ediciones Aljibe. Málaga, 2001.

Conté les bases teòriques de la psicomotricitat, com és la infància, com observa-la i conté exemples pràctics sobre com es dur a terme.

Psicomotricitat, escola i currículum. Lurdes Martínez, Josep Rota, Montserrat Antón. Editorial Obtaedra, 2017.

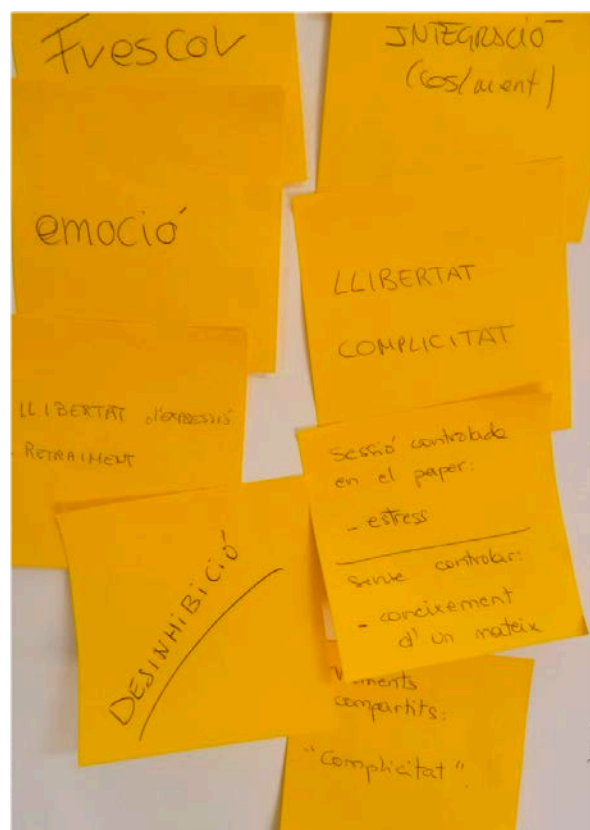
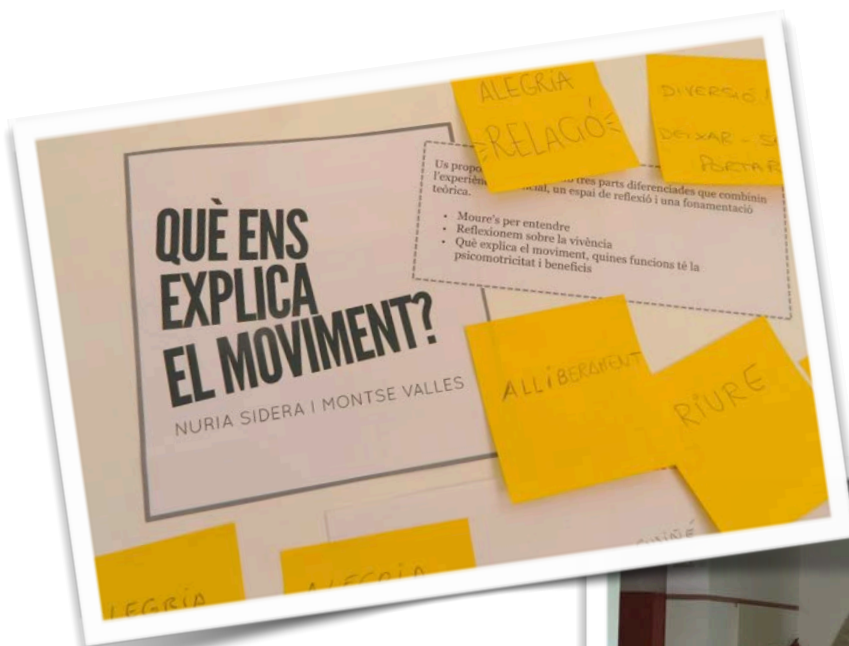
Aquest llibre vol posar de manifest com la psicomotricitat està present a la majoria de continguts i estratègies dels currículums de l'etapa d'educació infantil i del primer cicle de l'etapa d'educació primària. I també com les capacitats i competències d'ambdues etapes tenen una clara relació amb els continguts de la psicomotricitat. Aquest llibre pretén ser una eina útil per a tots els professionals que treballen la psicomotricitat en el marc escolar i en altres institucions que donin suport a infants que necessitin aquest acompanyament. També pretén ser un document de referència en la formació inicial de mestres

Psicomotricidad y vida cotidiana. Sussana Fuster i Mercè Bonastre . Editorial Graó 2007

Aquest llibre ens parla de l'educació psicomotriu dels nens i nenes de 0-3anys. Les autores ofereixen un projecte d'educació psicomotriu plenament integrat en la vida del centre. La psicomotricitat es practica no només a la sala específica i en el pati, sinó també a les aules.

¿Por qué los niños y las niñas se mueven tanto? Bernard Aucouturier y Gérard Mendel en la editorial Graó. Barcelona, 2004.

Aquest llibre convida a mirar des d'un punt de vista més ajustat la inestabilitat motriu. Ja sigui per excés, hiperactivitat, o per defecte, inhibició, els infants es mouen i és natural, normal y saludable

Espais de moviment

TACTE AFECTIU

Lourdes Masó i M. Rosa Ros

1. PRESENTACIÓ

2. Què és el tacte per tu? Que et diu la paraula tacte? Escriure en una cartolina una paraula o bé una frase. Posar-ho en comú entre tots.
3. Activitat: Buscarem el nostre espai dins la sala i agafareu un pinzell. Ens agradaria que amb l'ajuda del pinzell triéssiu cap a fora totes aquelles preocupacions, aquelles emocions, aquells mals estàs que sentiu en alguna part del vostra cos i que no us deixen estar del tot còmodes, encara que sigui per una petita estoneta.

Us acompanyarà una música que us pot ajudar a mirar-vos a vosaltres mateixes i anar descobrint on teniu amagades totes aquestes emocions, i si creieu que les heu d'expulsar endavant!! (música 1: The best relaxing)

Quan veiem que ja heu ben netejat, tenim la sort que el pinzell també podem fer-lo servir per pintar, així que busqueu una parella i connecteu amb ella. Hi haurà una que farà i una altra que rebrà. Llavors farem canvi de parelles, la mateixa música ho marcarà. La que rep escull el color, i la que dona agafa una paraula del cistell i pintarà la seva companya amb el color que li ha dit però pensant i verbalitzant la paraula.

Ex: Et pintaré la felicitat de color lila. (música 2: The Best Of YIRUMA)

4. Activitat Respiració conscient (música 3: relax Damaris Gelabert)

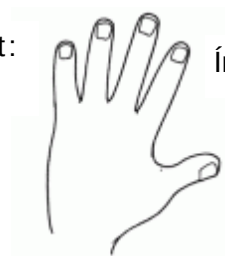
Anular: T
erra

Dit del mig: Eter

Dit petit:
Aigua

Índex: Aire

Dit gros: foc

5. Com podem introduir el massatge a l'aula? Per la nostra experiència al llarg dels cursos, crec que la millor manera és el modelatge, l'oportunitat que tens en molts moments del dia per fer una activitat de tacte.

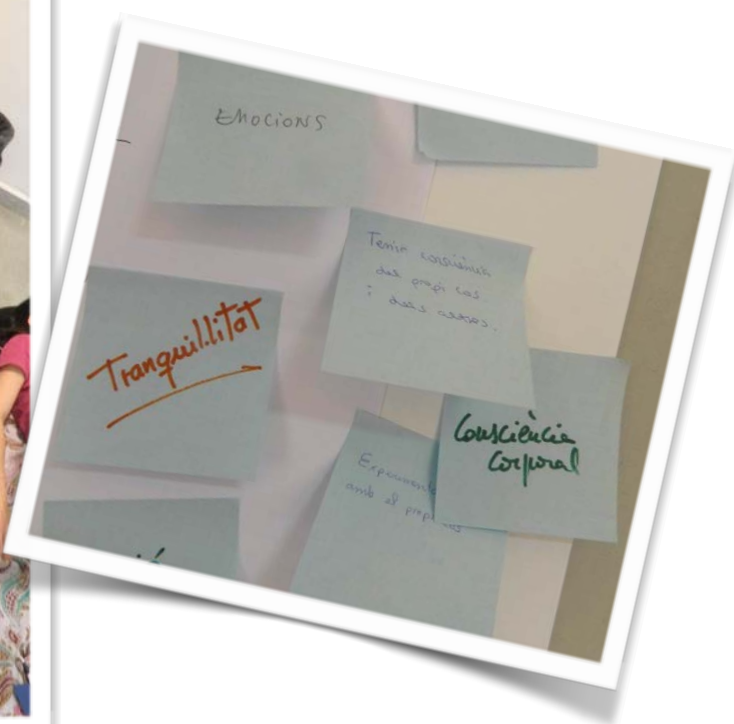
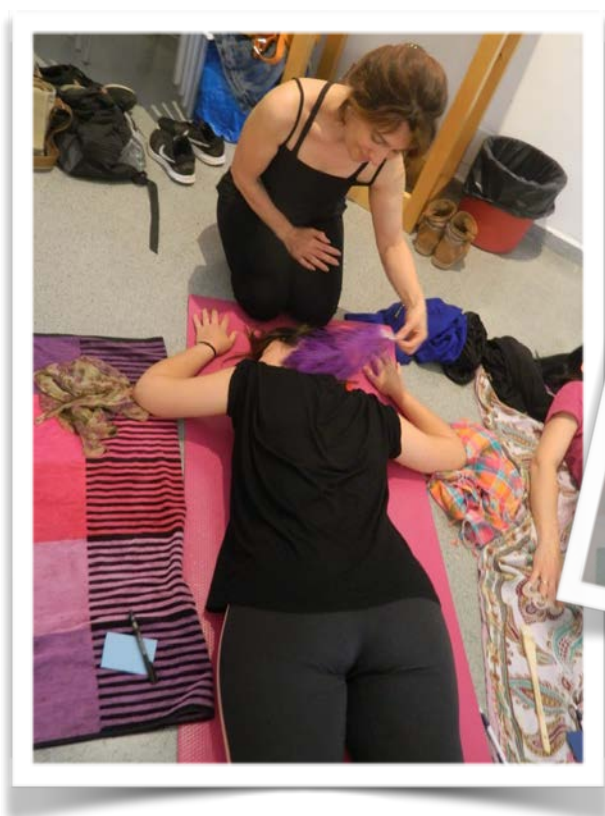
Experiència a la Farga.

Experiència a la Llar d'infants.

És molt important el respecte cap a l'infant i aquest parteix del respecte cap a nosaltres mateixos. Cal demanar permís o fer saber que es farà aquesta activitat i que els nens/es poden decidir si volen o no.

6. Activitat: Cançó Tipi tipi tap Representem una cançó sobre la pell.... i per parelles o grups de 3 pensar una cançó i la representeu sobre la pell

7. Silenci (campanes de Shanti Zaphir) fer aquesta activitat i acabar amb la tela per despertar.

Espais de moviment

DANSA A L'ESCOLA

Rosa Casas

La Dansa a l'Escola : tres projectes des de l'Escola Municipal de Dansa de Celrà

Intro

L'EMDC neix l'any 2001 com una escola pública de dansa contemporània de titularitat municipal, i a partir del 2010, reconeguda pel Departament d'Ensenyament.

L'EMDC s'inspira en el dret dels ciutadans, a rebre una educació artística de qualitat i té com a objectiu general la capacitació de l'alumnat per la pràctica de la dansa a nivell tècnic, creatiu i crític tant a nivell bàsic com a nivell professional, segons els interessos i possibilitats de cadascú. L'Escola ofereix una formació àmplia i de qualitat per a infants, joves i adults a partir de tres anys i introdueix un programa de sensibilització per a la dansa dins la programació regular de les Escoles Bressol Municipals. El projecte educatiu de centre s'inscriu dins els principis generals que s'estableixen a la LEC i més específicament en el dret dels infants i joves a rebre una educació equitativa, inclusiva i de qualitat, per la pau i amb respecte i atenció a la diversitat.

Introducció i Sensibilització per la Dansa (Escoles Bressol)

Objectiu : Iniciar als infants en el procés de descoberta d'un mateix així com introduir-los en el món del moviment dansat fomentant la seva curiositat i afavorint la creativitat.

Metodologia : sessions de 35' setmanals per a grups de 10 infants entre 2 i 3 anys que s'inicien en la psicomotricitat/ sensibilització per la dansa creativa. Les sessions són pràctiques i la metodologia està basada en l'experimentació. Dins l'aula a més dels infants hi ha una educador/a de l'Escola Bressol que participa de la sessió activament.

Continguts :

- 1.Coneixement del cos.
- 2.Motricitat i passos locomotors bàsics
- 3.Percepció i orientació espacial
- 4.Expressió corporal lliure
- 5.Musicalitat

A totes les sessions fem un ritual d'entrada, una exploració corporal, jocs i històries dansades en funció dels continguts que treballem, relaxació per baixar el ritme, tancament de l'activitat i ritual de sortida.

S'utilitza tot tipus de material i músiques. Les sessions es fan sense sabates, en una sala diàfana amb terra de fusta.

Construint Ponts: Dansem les emocions

Projecte específic per a les tres Escoles de Pont Major realitzat durant el curs 2016- 17 amb l'objectiu de cohesionar l'alumnat de les tres Escoles. Es va proposar l'eix vertebrador de les emocions, i es varen treballar diverses sessions amb cada grup classe i una cloenda festiva amb tots els grups.

Totes les emocions són necessàries i és important que des de la infància aprenguem a conviure amb elles, gestionar-les i expressar-les adequadament. Es va treballar per identificar les emocions, per conèixer els senyals facials, els moviments corporals i el to de veu que té cadascuna d'elles, i tot això a través de la dansa que ens ofereix unes eines fantàstiques per aquesta tasca.

Dansa a l'Escola Castellum

Aquest curs 2018-19 hem iniciat durant el tercer trimestre una experiència pilot a l'Escola Castellum de St Julià de Ramis per a infants de primer de primària i dins el curriculum escolar.

Objectiu : Iniciar els infants en el llenguatge del moviment.

Metodologia: exploració i descoberta, a través de propostes amb més o menys pautes.

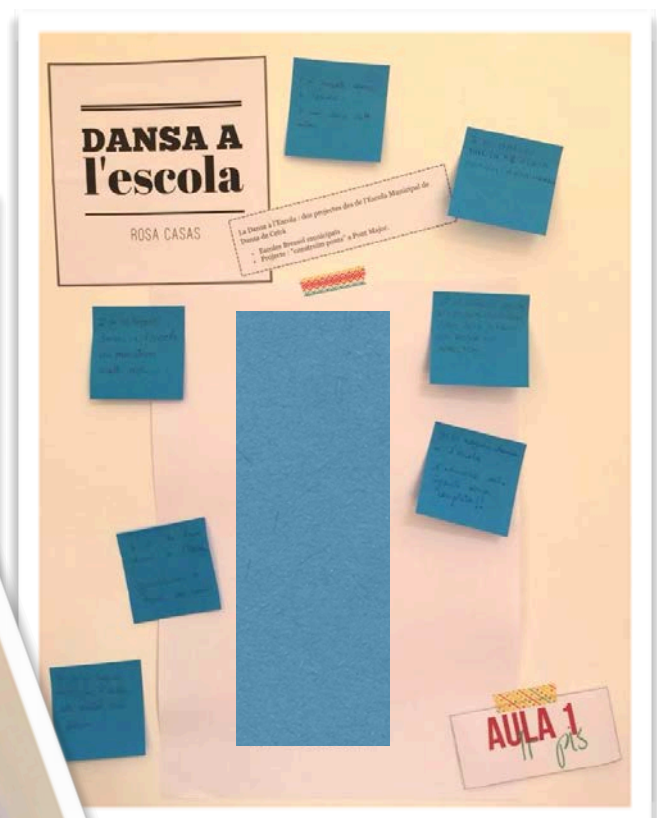
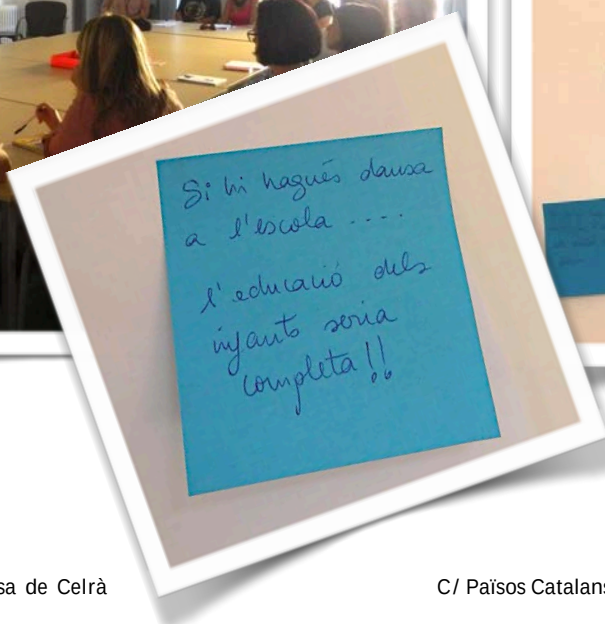
Continguts:

El cos a l'espai

Tonicitat muscular

Accions corporals

Ritmes i musicalitat

Espais de moviment

IOGA

Anna Bagué i Dolors Julià

Unim respiració i moviment fent-los esdevenir conscients.
Explorant respiració i moviment dominem habilitats, organitzem lateralitat, intentem calmar la ment i sentim el cos.
Expressem la vivència i gaudim d'un temps i espai per a nosaltres de manera amena.
Fem ioga lúdic amb els infants.

Presentació del membres del grup (20 mestres, la majoria etapa 0-2)

1. Explicació de l'activitat que es porta a la pràctica a l'escola Guillem de Montgrí des de fa dos cursos amb el grup d'infants de 3-6 anys.

2. El per què del ioga (consciència del moviment i la respiració)

3. Organització d'una sessió:

- Activació (escalfament de les diferents parts del cos)
- Pràctica de les postures (fil conductor del conte de l'INDI / cançons)
- Relaxació (canvi de música i activitats per relaxar)
- Recull de la sessió (cada nen/nena explica com s'ha sentit en la sessió i què li ha resultat més agradable de fer o no)

4. Part pràctica in situ

- Recull de la sessió:

Què t'ha semblat el taller?

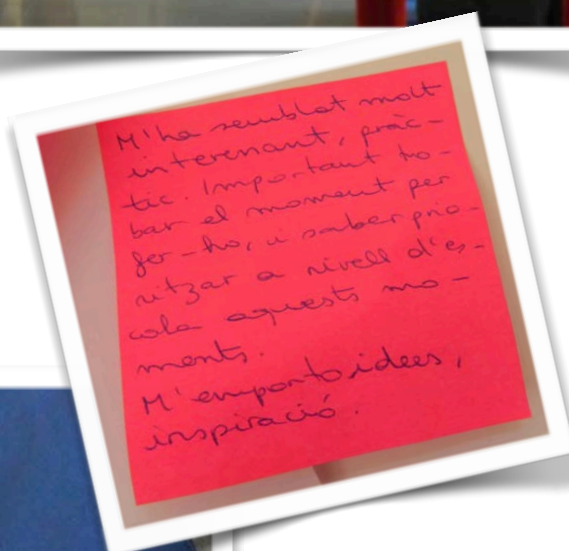
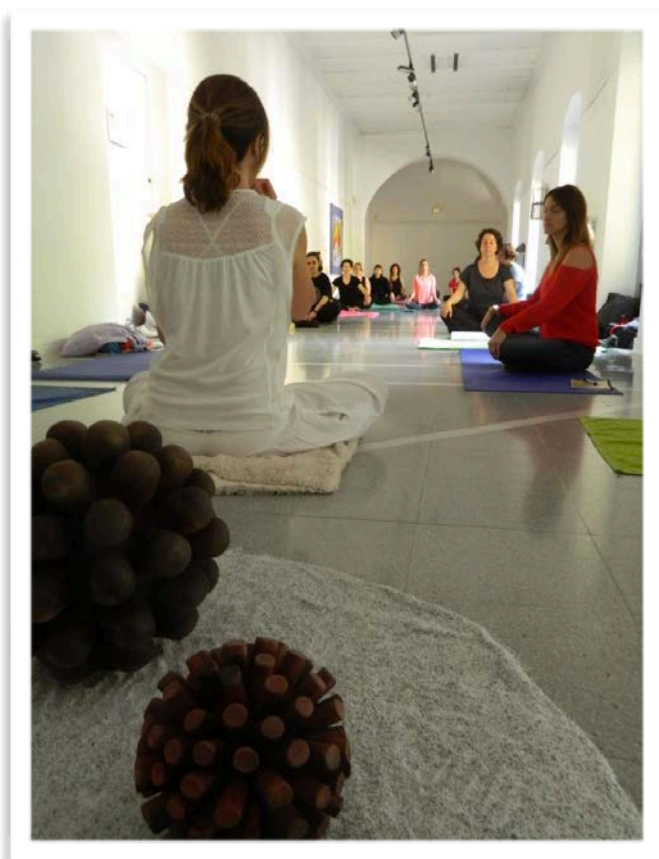
Un element útil. Fantàstic, la veu de l'Anna molt agradable. Ganes de fer-ho a la meva escola bressol. Molt interessant pels alumnes i tothom. Una experiència relaxant, emocionant, un espai de desconexió. M'ha encantat, he estat molt a gust. Molt interessant i pràctic. Important trobar el moment per fer-ho, i saber prioritzar a nivell d'escola aquests moments. Moltes idees en poca estona, bona síntesi, es pot adaptar a l'escola bressol, BRAVO!!! M'emporto idees per adaptar i aplicar a l'escola. Una estona de descoberta, de noves idees, obrir camí a l'escola. M'emporto idees, inspiració.

Què t'emportes a nivell personal i professional amb tres adjectius?

Seguretat, diversió, creativitat, relaxant, curadora, completa, experiència, il·lusió (per fer-ho a la llar), benestar, motivada (per saber-ne més), contenta, riquesa, tranquil·litat, utilitat, pensaments positius, pràctic, benestar (amb mi i el meu cos), seguretat amb mi mateixa per aplicar-ho a la feina, calma, concentració, relax, pau, sereno, ganes, moment de trobada, ment en blanc, omple moltes situacions de la persona.

5. Precs i preguntes

Donar a conèixer bibliografia de llibres i contes per a adults i infants relacionats amb el ioga, també recursos de materials que es poden utilitzar en les sessions de ioga amb els infants.

Espais de moviment

INTERIORS DE L'ESCOLA

Carme Güell i Marta Torra

1. Benvinguda i presentacions

2. Dinàmica (per moure's i formar els grups): Fer un puzzle amb cites de les Orientacions del Currículum.

Cada grup té peces d'un color per fer realitzar dos puzzles amb frases que fan referència al moviment. Cada grup al voltant d'una taula han de compondre els puzzles sense parlar. Se'ls proposa que primer ho intentin amb les peces pel costat sense text.

Les frases:

Està bé poder disposar d'una sala específica per a activitats psicomotrius, però també és necessari adequar-ne diferents espais i prendre consciència de la pluralitat de situacions en les quals està fent un treball psicomotriu.

L'infant té una necessitat innata d'acció, de moviment, que li permeten actuar i interaccionar amb el seu entorn i anar ampliant aprenentatges.

Jugant es potencia el desenvolupament motiu i sensorial. Mitjançant el joc, els infants descobreixen les potencialitats que té el seu cos i les exerciten.

Reconèixer el valor educatiu del joc vol dir tenir cura de fer una observació constant dels materials, espais i situacions que el potencien.

L'activitat manipulativa i corporal que l'infant du a terme en el joc consolida i desenvolupa habilitats i estratègies cada cop més precises.

Qualsevol acció motriu es pot convertir en un repte en un moment determinat, i aconseguir-la suposa un plaer que implicarà que la repetirà fins a dominar-la i la combinarà en múltiples situacions diferents.

3. Debats:

Debat A: Anàlisi de l'organització dels espais interiors.

Preguntes orientatives: Hi ha llocs per moure's? Per amagar-se?

Quins moviments permet l'organització dels espais interiors? Hi ha estructures motrius?

Poden pujar i baixar? Saltar? Ballar? Entrar i sortir? Enfilar-se? Posar i treure? Picar?

Enfilar? Pintar? Dibuixar?

Resum del grup:

Espais en el 0-3:

- Aules per racons,
- sense espais per enfilar-se (no risc) condiciona el fet que els infants puguin fer-se mal,
- espais tous.

Espais en el 3-6:

- Aules amb taules i cadires, les necessitem per l'esmorzar...
- mobles prestatges,
- espais personalitzats,
- espai de la rotllana.

-Es busca fer espais multiusos i funcionals.

-Treball projectes-racons (llengua, mates, construccions) amb desdoblaments

-Tallers (mates, ciències, plàstica) edats barrejades (3-4-5).

Debat B: Anàlisi dels moviments en les activitats de vida quotidiana.

Preguntes orientatives: Quins moviments fan els infants en les activitats de vida quotidiana? En les activitats d'higiene? En l'ordre d'objectes personals? Del material de joc i d'experimentació? En les estones dels àpats? De control d'esfínters?

Resum del grup:

En les activitats de vida quotidiana els infants fan moviments espontanis, naturals, lliures.

Ens preguntem si són realment lliures? O estan tots aquests moments mecanitzats? Es va tots alhora a canviar bolquers o fer pipis? Hi ha autonomia en els moments dels àpats?

Les aules estan preparades pel moviment?

Tenim clar que els infants necessiten llibertat de moviment, però cal repensar la pràctica del dia a dia.

Reflexió sobre les propostes d'activitats:

Tots necessiten passar per la mateixa? Hi ha llibertat?

S'hauria de preguntar qui vol anar.

Es comenta la proposta de portes obertes.

C: Anàlisi dels moviments de les persones educadores.

Preguntes orientatives: Com ens movem? Quina gestualitat tenim? Quin efecte té en els infants els nostres gestos? I els nostres moviments? Ens movem massa? Massa poc? Hi ha moments més adients per algun tipus de moviment.

Resum del grup:

En moments que preparem una proposta (com quan expliquem contes) estem més pendent dels nostres gestos, de l'expressió facial i corporal, però la resta del dia, durant les activitats de vida quotidiana, no ens hi fixem.

- Relació "mirall" amb els infants. Veiem que sovint ens imiten.

- Cal un treball personal per ser conscient de la nostra gestualitat.
- Cal reflexió a nivell d'escola, per compartir experiències. Primer ser conscients, i ajudar-nos a fer un procés de canvi, a evolucionar.
- Respectar la personalitat de cada infant. Respectar el seu moviment.
- L'educadora ha de permetre expressar les emocions a través del moviment.
- Es comenta que hi ha tarannàs i moments que la mestra es mou massa i genera més estrès en l'ambient.

4. Posada en comú

Tots els grups exposen i surten altres comentaris interessants:

- Ofertir el risc controlat.
- Buidar per començar de nou (construir els espais de l'aula pensant en el què realment necessiten els infants).
- Portar la "por" al canvi amb optimisme i constància.
- Buscar consens en l'equip. La importància de fer canvis metodològics amb tot l'equip docent.

Se'ls proposa endevinar si els sona d'on són les cites. Es comparteixen les cites llegint-les en veu alta.

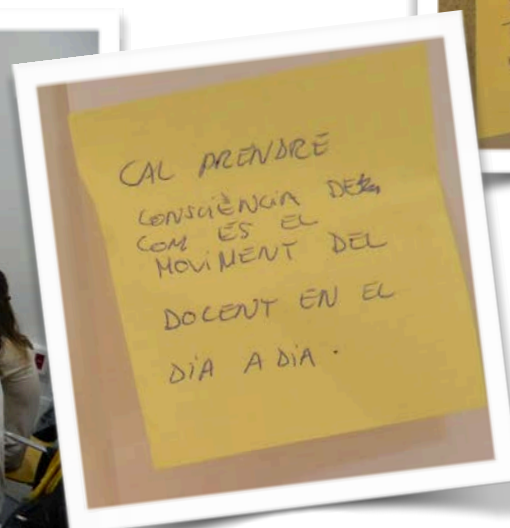
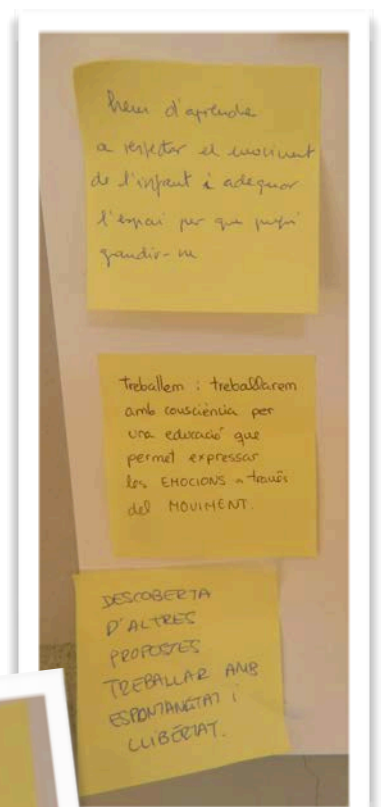
A partir de les cites que totes són de les Orientacions del Currículum, comentem que queda clar que l'escola ha de tenir en compte la necessitat que té l'infant de moviment per desenvolupar-se i la importància de tenir-ho en compte en tot moment i en tots els espais.

5. Vídeo d'un dia a l'escola Camins

Es veu com els infants estan en moviment durant el dia.

Pregunta en un Post-it individual :

Què t'ha aportat aquest taller a nivell personal i a nivell professional?

Espais de moviment

EXTERIORS DE L'ESCOLA

Eva Peral i Roser Vilà

La continuïtat entre els espais, els temps i les accions és una de les característiques significatives de les escoles que intenten construir un projecte pedagògic centrat en l'aprenentatge autònom, assumit des de la pròpia capacitat de l'alumnat per dur a terme experiències i indagacions. Això contrasta amb una història escolar en què l'oposició dins/ fora ha estat sempre molt marcada.

Una altra cosa és com ho viu l'alumnat. Un estudi francès de fa quaranta anys, de quan les emocions no estaven de moda, assenyalava que les entrades i sortides, les transicions, els passadissos, eren els espais i temps més valorats des del punt de vista comunicatiu, per nens i nenes de l'escola de Primària (per explicar, per descobrir, per compartir...).

L'escola, més que un lloc, ha estat sempre un sistema de llocs: el pati, el gimnàs, el passadís, el laboratori, l'aula, el menjador.

Quina funció té el pati?

És un espai en el que els alumnes es poden relaxar i gaudir d'una estona de lleure. Després de molta estona de classe els infants estan esgotats i es distreuen amb facilitat, cal que es puguin esbargir entre classe i classe.

Però el pati, no és només un espai per esbargir-se, també és un espai educatiu molt i molt enriquidor.

Els infants passen un 9,1 % del seu dia escolar al pati. Un percentatge que puja molt més si tenim en compte el pati del migdia. 575 hores lectives perdudes per créixer en harmonia amb l'entorn.

Aquestes estones sovint no les valorem prou i no ens adonem del gran valor educatiu que tenen. El joc és un element essencial pel desenvolupament integral dels infants. Representa un mitjà de relació i intercanvi amb el món que l'envolta.

Per aquest motiu recomanem la lectura de l'article de l'Imma Marin: 525 hores d'oportunitats perdudes.

Valorem prou les possibilitats educatives dels espais exteriors?

Hi ha escoles que van d'excursió al bosc o a la muntanya per poder observar els canvis que es produeixen en el paisatge en les diferents estacions de l'any. D'altres visiten museus per fer-hi tallers per treballar algun aspecte del currículum de medi natural. "Moltes d'aquestes activitats, però, les podrien fer al pati de la seva escola -observa Carme Colsmirant com va canviant la vegetació, les olors, els colors, quins ocells hi ha, la posició del sol...", si no fos perquè en molts patis imperen les pistes esportives de ciment plenes de nanos jugant a futbol i els sorral·ls de sauló que amb quatre dies queden impracticables.

Podem fer patis educatius?

Consisteix en oferir als infants activitats educatives variades perquè aprofitin més les estones de pati.

Per exemple es pot destinar cada dia a una activitat diferent:

- Un dia es pot oferir als infants diferent material d'educació física o psicomotricitat: raquetes, plats voladors, xanques, cordes, cercles, gomes
- Un altre dia es pot oferir als infants jocs d'exterior: petanca, bitlles, joc de punteria, baldufa, bales, diàbolo ...
- Un altre dia podem observar quins elements vius hi transiten o hi trobem: vegetació, animals....
- Un altre dia podem fer música, cantar cançons, fer audicions, propostes de jocs dansats....
- Un altre dia podem representar-hi espais, oficis, situacions, escenes, històries, llegendes....
- Un altre dia podem organitzar jocs variats com: el mocador, la bomba, mata conills, l'amagada, pica paret ...
- Un altre dia podem treure llibres per llegir al pati, organitzar lectures compartides amb infants més grans,
- Un altre dia podem fer una acampada i passar-hi la nit
- Un altre dia podem convertir-lo en un museu, en un observatori, en un escenari....
- O simplement deixar un dia de joc lliure, perquè els infants facin servir la imaginació i creïn els seus propis jocs.

Aquestes activitats i els materials que cal fer servir han d'estar molt ben organitzats. Els alumnes grans de l'escola ens poden ajudar en la gestió dels patis educatius. I necessàriament hauríem de recollir les opinions dels infants si ens creiem allò que ells són els veritables protagonistes del seu joc.

També podem col·locar en els nostres patis diferents recursos, socioculturalment diversos, perquè els infants puguin jugar de forma rica, heterogènia i diversa.

No n'hi ha prou amb un: gronxador, tobogan, caseta, sorrera, taula de tennis taula, O oferir als infants diferents objectes que els permetin potenciar la seva creativitat: caixes, materials per fer una cabanya, propostes per grimpar, instruments per fer sonar, espais per relaxar-se i llegir o conversar...

Quines relacions observem?

En general, la institució escolar ha considerat que s'educa a l'interior i l'espai exterior només ha sigut utilitzat per a l'esbarjo, fins al punt que en la formació universitària inicial dels mestres encara no s'aborda aquesta qüestió

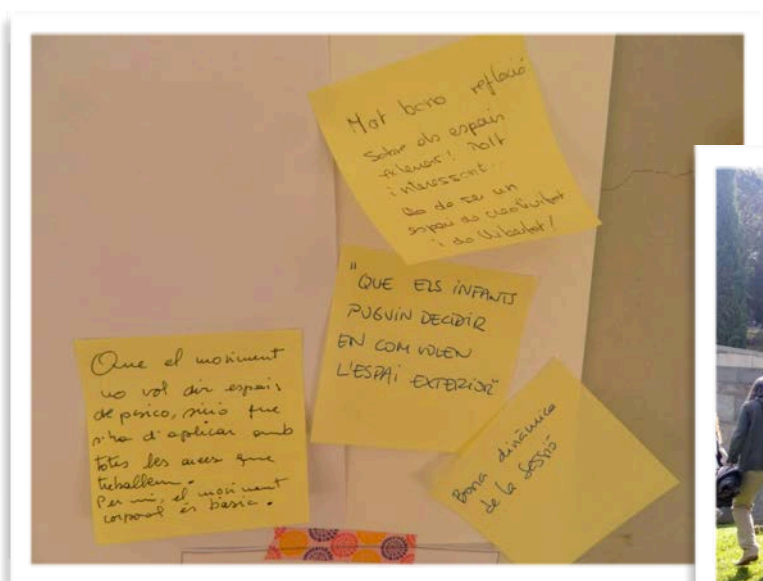
El mestre/a:

- Observa com es relacionen els infants.
- Fa de mediador quan es donen conflictes.
- Dialoga amb els infants de temes molt diversos.
- Potencia que hi hagi un bon clima de convivència al pati.
- Vetlla perquè els infants es comportin de manera adequada.
- Supervisa que es compleixin les normes.
- Gaudeix de l'estona de lleure amb els infants.

L'estona de pati és un espai molt útil per aprendre, però també té certs riscos que cal tenir en compte:

- Problemes de relació o bullying entre els infants.
- Que cap infant estigui sol.
- Que es faci un mal ús de l'espai o el material.
- Que els grans abusin per imposar-se als més petits.
- Que els infants juguin amb agressivitat o de manera poc apropiada.
- Que utilitzin un llenguatge verbal poc adequat.
- Que els infants només vulguin jugar a futbol.
- Que els infants estiguin avorrits i apàtics al pati.
- Que l'espai no sigui adequat pels infants.
- Que hi hagi desigualtat entre nens i nenes.

Hem de tenir ben desperts tots els sentits per poder treure' n el màxim profit ...Anar a l'exterior s'ha de convertir en una gran aventura per infants i educadors!

Espais de moviment

SORTIDES I ENTORN

Pilar Saus, Núria Ventura i Rosa Vila

.- Presentació del grup.- el grup estava format per gent d'escola bressol, una mestra de 3-6 i una noia del Departament d'Ensenyament.

.- Quines emocions guardeu de les sortides que fèieu a l'escola? En un post-it han d'escriure 3 paraules.- La il·lusió i l'emoció van ser les paraules més repetides i això ens va donar peu a parlar d'aquesta predisposició que els infants ja tenen abans de sortir. La il·lusió i l'emoció són imprescindibles per qualsevol aprenentatge.

.- Observem l'entorn amb ulls d'infant (Prèviament haurem preparat un espai on hi haurà l'exposició de diferent material com pot ser: botes, petos de pluja, cistells, llanternes, motxilla carregada amb tot el que cal per poder sortir, bata, corda, xiulet,...) parlem una mica de tota l'exposició de material que hi ha i valorem si és o no útil, què tenim en compte abans de fer una sortida, quins són els elements que per nosaltres són necessaris. Parlem breument el perquè hem exposat cada element i alhora tothom aprofita per comentar si fan o no sortides, si formen part del projecte, etc.

.- La ruta. El grup es divideix en 6 grups de 3 persones i cada grup té un mapa on hi ha un punt de trobada marcat. Expliquem que consisteix en fer una sortida des de la mirada de l'infant. També s'ofereix que puguin agafar alguns dels elements exposats i donem 15 minuts per fer el recorregut que més els hi agradi.

Quan arribem veiem grups que ja hi són i d'altres que venen tot buscant reptes i jugant... d'això es tractava.

.- El retrobament. Ens dividim en tres grups de 6 (una persona de cada grup) i han de parlar sobre els límits físics o psíquics que han trobat, com els han afrontat, i quins estímuls i interessos han sortit durant el passeig. Cada grup parla i comparteix l'experiència viscuda

.- Compartim les reflexions que han sortit. Això fa que cadascú pugui explicar i donar al punt de vista. Des de les escoles que ja fan sortides habituals, des de les que per situació no ho veuen massa viable, altres que creuen que es millor sortir amb corda per qüestions de seguretat, o com han viscut el pas d'anar amb corda a sortir sense corda, quina llibertat de moviment tenen els infants en les dues situacions? Què afavoreix i què limita el moviment?

Van sortir moltes reflexions i vivències que després van quedar reflectides quan vam demanar que escrivissin què s'emportaven de la sessió, ja fos personal o a nivell professional. Algunes de les respostes van ser:

.- Cal estar segurs per transmetre seguretat i confiança; no cal marcar grans objectius per aconseguir moltes coses; no cal limitar gaire per donar llibertat als infants.

.- M'he sentit molt bé, he vist un munt de coses i això m'ha portat experiències similars a les que tenia quan era infant. Crec que s'ha de potenciar les sortides i el moviment de l'infant així com estar atents a les seves reflexions.

.- Haver-me plantejat preguntes sobre forces coses... la corda? Seguretat per nosaltres o per ells?

.- Que les sortides s'han de mirar des del prisma d'oferir llibertat de moviment i confiança cap als infants. Autoregulen.

Potser els conceptes més repetits són la llibertat de moviment, la seguretat i les possibilitats que ens ofereix l'entorn.

